

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 177/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen edunvalvontavaltuutuksesta Suomi.fi -verkkopalvelussa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kimmo Kiljusen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 177/2021 vp:

Miten varmistetaan se, että edunvalvontavaltuutus mahdollistaa puolesta asioinnin valtuutetun terveysasioiden hoitamisessa Suomi.fi-palvelussa,

milloin edunvalvontavaltuutuksen tiedot ja päätökset kyetään tuottamaan Suomi.fi-valtuutuksien hyödynnettäviksi ja

tulisiko neuvontaa edunvalvontavaltuutuksista lisätä, jotta käyttäjät voivat arvioida valtuutuksen seurauksia?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Miten varmistetaan se, että edunvalvontavaltuutus mahdollistaa puolesta asioinnin valtuutetun terveysasioiden hoitamisessa Suomi.fi-palvelussa?

Edunvalvontavaltuutuksella valtuutettu voidaan oikeuttaa edustamaan valtuuttajaa tämän omaisuutta koskevissa ja muissa taloudellisissa asioissa. Valtuutettu voidaan oikeuttaa edustamaan valtuuttajaa myös sellaisissa tämän henkilöä koskevissa asioissa, joiden merkitystä valtuuttaja ei kykene ymmärtämään sillä hetkellä, jolloin valtuutusta olisi käytettävä. Edunvalvontavaltuutukset voivat siis olla sisällöltään hyvin monimuotoisia, koska valtuutuksessa annetun tehtävän määräyksiä tai toimintaohjeita ei ole rajoitettu vain tiettyihin lauseisiin tai fraaseihin. Edunvalvontavaltuutuksella on haluttu antaa tilaa valtuuttajan itsemääräämisoikeudelle ja yksilöllisten tarpeiden huomioimiselle, mistä syystä valtuuttaja voi muotoilla valtuutetun toimintaohjeet tai tilintekovelvollisuuden hyvin laajalla tavalla.

Holhousasioiden rekisteriin ja sen myötä käytännössä myös väestötietojärjestelmään merkitään vain taloudellisten asioiden hoitamista koskevat edunvalvonnat. Holhousasioiden rekisterillä on historiallinen kytkös holhousviranomaisen toimittamaan tilivalvontaan, joka on pääasiassa taloudellisten asioiden hoidon valvontaa.

Holhousasioiden rekisterin tietosisältö on laissa määritelty. Tällä hetkellä holhousasioiden rekisteriin merkitään edunvalvontavaltuutusten osalta vain tieto, että sellainen on olemassa ja vahvistettu, sekä osapuolet ja heidän yksilöintitietonsa. Edunvalvontavaltuutusten sisältöä (valtuutetulle edunvalvontavaltakirjassa annettua varsinaista tehtävää) ei merkitä lainkaan holhousasioiden rekisteriin, eikä mihinkään muuhunkaan rekisteriin. Siitä, että tieto edunvalvontavaltuutuksesta on

ylipäättään merkitty holhousasioiden rekisteriin, on kuitenkin pääteltävissä, että valtuutetulle annettu tehtävä sisältää taloudellisten asioiden hoitamista. Suoraan asiaa ei kuitenkaan mainita. Jotta edunvalvontavaltuutuksen tiedot ja päätökset kyettäisiin hyödyntämään Suomi.fi-valtuudet-palvelussa nopeasti (digitaalisesti) ilman raskasta manuaaliprosessia, tulisi tiedon olla luokiteltua ja koneluettavassa eli rakenteisessa muodossa. Edunvalvontavaltuutuksista ei kuitenkaan asiakirjan luonteen takia (rakenteista standardoitua digitaalista palvelua ei ole, vaan valtuutukset tehdään paperille) tällä hetkellä saada rekisteröinti- ja vahvistamisprosessissa kokonaisuudessaan sellaista tietoa, joka olisi luokiteltavissa ja koneluettavassa muodossa ja siten hyödynnettävissä sähköisessä asiointissa. Toisaalta tieto edunvalvonta-valtuutetulle annetun tehtävän sisällöstä siis ei nykyisellään ole rekisterissä edes ei-rakenteisessa muodossa.

Kokonaisuuden ratkaiseminen edellyttää usean toimijan yhteistyötä. DVV:n lisäksi tarvitaan OM/Oikeusrekisterikeskus kehittämään ja ratkaisemaan haastetta. Rakenteisen rekisterin muodostaminen edellyttää siis tältä osin

a) lainsäädäntömuutoksia, jotta myös muut kuin taloudellisia asioita koskevat tehtävät rekisteröidään, ja jotta valtuutettujenkin osalta myös annettujen valtuuksien tarkempi sisältö rekisteröidään ja tulkitaan rakenteiseksi;

b) teknisiä muutoksia holhousasioiden rekisteriin (tai mahdolliseen uuteen edunvalvontatietovarantoon), jotta valtakirjassa annettuja tehtävä tietoja voidaan tulkita ja tallentaa rakenteiseksi, sekä Suomi.fi -valtuuksiin, jotta se pystyy näitä tietoja hyödyntämään;

c) uusien vahvistettavien edunvalvontavaltuutusten osalta valtakirjassa annettujen valtuuksien tekstin tallentamista rekisteriin sekä näiden valtuuksien tulkitsemista ja tallentamista rakenteiseen muotoon; ja

d) olemassa olevan edunvalvontavaltuutuskannan osalta arkistoitujen valtakirjakopioiden (tällä hetkellä n. 13000 kpl) läpikäymistä ja kohdassa c) tarkoitettujen toimenpiteiden tekemistä.

Kysymys siitä, miten varmistetaan se, että edunvalvontavaltuutus mahdollistaa puolesta asiointin valtuutetun terveysasioiden hoitamisessa, liittyy edellä mainittuun problematiikkaan. Se edellyttää sitä, että valtuutus myös terveysasioiden hoitamisesta on edunvalvontavaltuutuksessa ja sitä, että tieto saataisiin em. mainitulla tavalla rakenteisessa muodossa Suomi.fi-valtuuspalveluun ja siitä edelleen sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tällä hetkellä esim. koronatestiajan voi varata alaikäisen lapsensa puolesta juuri Suomi.fi-valtuuspalvelun avulla, koska huoltajuustiedot saadaan rakenteisina väestötietojärjestelmästä.

Milloin edunvalvontavaltuutuksen tiedot ja päätökset kyetään tuottamaan Suomi.fi-valtuuksien hyödynnettäviksi?

DVV:ssä selvitetään, voisiko uusi edunvalvontatietovaranto olla ratkaisu edunvalvojien sähköisen puolesta asiointin mahdollistamiseksi. Se mahdollistaisi edunvalvojan asiointin rekisteriin kirjatun edunvalvontatiedon pohjalta päämiehen puolesta sähköisissä asiointi-palveluissa täysin ”automaattisesti”, ilman tarvetta erikseen annetuille valtuuksille.

Holhoustoimen digitalisointia edistävän DVV:n VAAKA-hankkeen suunnitelmien mukaan uusi edunvalvontatietovaranto mm. Suomi.fi-valtuuksien tarpeisiin voisi toteutua jo 2022, jos lainsäädäntöesteet ja resurssihaasteet saadaan raivattua ja kehitys pysyy aikataulussa.

Tulisiko neuvontaa edunvalvontavaltuuksista lisätä, jotta käyttäjät voivat arvioida valtuutuksen seurauksia?

Holhoustoimeen liittyvän neuvonnan keskiössä DVV:ssä ovatkin tällä hetkellä edunvalvontavaltuutukset ja niiden joustavuus. Neuvonta ja ”markkinointi” on keskittynyt edun-valvontavaltuutusten tekoon kannustamiseen ja niiden etujen esille tuomiseen: niiden mahdollistamaan yksilöllisyyteen, itsemääräämisoikeuteen, helppouteen, nopeuteen ja keveyteen valvonnan osalta verrattuna perinteiseen edunvalvontaan.

Vastauksena kysymykseen totean yhteenvetona, että hallitus on jo käynnistänyt kirjallisessa kysymyksessä mainittujen asioiden kehittämiseksi useita toimia. Hallitus pyrkii turvaamaan mm. holhoustoimen palvelujen digitalisointia edistävän DVV:n VAAKA-hankkeen resurssit tulevan lisätalousarvion kautta tilanteessa, jossa DVV:n taloustilanne on kärsinyt koronapandemian aiheuttamien tulojen vähenemisestä. Hallitus tukee DVV:tä myös esitetyn edunvalvontatietovaranon ja sen edellyttämän kehittämistyön toteuttamisessa. Hallitus seuraa esitettyjen toimien vaikutuksia tilanteen korjaamiseksi ja ryhtyy tarvittaessa lisä-toimiin.

Helsingissä 20.4.2021

Kuntaministeri Sirpa Paatero